

ความหมายและจิตวิทยาเกี่ยวกับสี

แปลจาก

Meaning and Psychology of Colours

ของ

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

[ผู้แปลกำลังศึกษาภาพเขียนสีของไทย ที่ศิลปินแต่ก่อนเขียนไว้ตามผนังโบสถ์ วิหาร และภายในซุ้มพระปรารภค์ พระสถูปเจดีย์ โดยมีท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นอาจารย์ สดสยอะไรก็ซักถามท่าน ท่านก็เมตตาชี้แจงแล้ว ชี้แจงเล่นเพื่อให้เข้าใจ ผู้แปลอยากนำเรื่องความหมายของสี ท่านก็เขียนอธิบายให้โดยเฉพาะ จึงนับว่าได้รับความ เมตตาจากท่านเป็นอย่างดียิ่งตลอดมา ผู้แปลเห็นว่า เรื่องสีที่ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้เมตตาเขียนอธิบายให้ ไว้ อาจเป็นเรื่องน่าสนใจแก่ผู้อ่านด้วย จึงขออนุญาตท่านนำมาพิมพ์เผยแพร่ในนิตยสารศิลปกรรมนี้ - ผู้แปล]

นักเขียนหลายคน ได้พยายามอธิบาย ทัศนคติเกี่ยวกับความหมายของสีและผลทาง จิตวิทยาเกี่ยวกับสี แต่ทัศนคติเหล่านั้นไม่อาจ นำมาใช้ได้แก่ชนทุกชาติ เพราะเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ดินฟ้าอากาศ ความเป็นอยู่เฉพาะ ชาติ และ " คตินิยม " ความจริงการที่จะ ชอบสีหรือไม่ เกี่ยวกับคตินิยมเฉพาะของเราเองอยู่เป็นอันมาก ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตาม นิสัยหรือการศึกษารองของเรา ชาวชนบท ย่อมจะชอบสีแดงได้ ชาวเจ้าจำได้อายุ ๒-๓ ปี มาแล้ว ได้เคยเห็นหมวกย้อมสีเหลืองอ่อน และสีแดงชาด ทำให้ชาวเจ้าสะดุดใจอยู่บ้าง แต่ทุกวัฒนธรรมได้รับการศึกษาเป็น อย่างดีแล้วมองเหาย้อมสีแดงชาดและสีเขียว สด มันเป็นเรื่องเกี่ยวกับ " คตินิยม " ตามธรรมชาติ มนุษย์เรามากจะชอบสีแดง

ดังที่เห็นเป็นของใหม่ และการที่พอใจคือ ความรู้สึกเช่นนี้ เราเอาอย่างการแต่งตัวของ มนุษย์สมัยอารยธรรม ซึ่งตรงกันข้าม มนุษย์สมัยอารยธรรมกลับเพียรพยายามเป็น ที่ดีที่จะเอาอย่างเรา

วัฒนธรรม และดินฟ้าอากาศ เป็นปัจจัย สำคัญที่ทำให้เกิดคตินิยมเรื่องสีและความ หมายเกี่ยวกับสี ตัวอย่างเช่น ชาวจีนชอบสีแดงกันมาก เพราะสีแดงเป็นสัญลักษณ์ของ ความมีพลังอำนาจอันรุ่งโรจน์อย่างผู้ชาย สัตว์ชาวตะวันตกชอบสีแดงเล็กน้อย ซึ่ง หมายความว่าความเป็นผู้ดีหรือความเป็นเจ้า ทง นั้นเพราะเมื่อหลายพันปีมาแล้ว ชาวพม่าเขียน สีเป็นชาวทะเล ดำเนินชีวิตอยู่ตามฝั่งทะเล เม็ดเคอเรนเนียน สีสกัดได้จากปลาทะเลชนิด หนึ่ง เขามาย้อมเครื่องนุ่งห่มที่ด้อยงาม แต่

โดยเหตุที่ปลาทะเลชนิดนั้นเป็นสัตว์หายาก จึงใช้กันแต่เพียงเป็นสัตว์ราชูปโภค โดยที่มันจึงก่อให้เกิดนิสัยมรณะนิยมและความหมาย (เกี่ยวกับสีแดงเลือดนก) ขึ้น ในประเทศไทย ถือกนกวาฬของเจ้า คอด้เหลือง^(๑) ที่จริง คอด้เหลืองแก่ หมายถึงความเป็นผู้และความมั่งคั่ง เพราะเหตุนี้ ทรงสีแดงเลือดนก และคอด้เหลือง จึงเป็นที่ตั้งความศรัทธาของสัตว์ที่ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นสัตว์แดงถึงพระสัตว์รัก ที่ดวงอาทิตย์ได้ไปรยประทานลงมาบนพนักพิงของเรา คอด้เหลืองเป็นสัตว์ที่ผลไม่ในฤดูร้อน และสีแดงเลือดนกเป็นสัตว์ที่ผลไม่ในตอนต้นฤดูใบไม้ร่วง เมื่อเราฟังความคิดนั้นต่อไปอีก อาจกล่าวได้เหมือนกันว่า คอด้ม่วง หมายถึงสัตว์ของพฤษภหรือฤดูร้อน ออกงามเติบโตตามฤดูกาล มันเป็นที่ปรากฏขึ้นใบไม้และผลไม่เป็นวาระสุดท้าย ก่อนที่พฤษภจะได้ซบเซาไปชั่วระยะเวลา ๒-๓ เดือน

เราอาจยกเอาความหมายของสีประจำชาติมาสำรวจกันเป็นตัวอย่างต่อไปได้อีก ชาวอาฟริกกัน ถือกว่า คอด้เหลืองหม่น เป็นเครื่องหมายถึงสัตว์แห่งนา เหตุผลของเรื่องนี้ก็นมออยู่ว่า นานในแม่น้ำดำธารของชาวอาฟริกกันนั้นเป็นนาปนโคธน เพราะฉะนั้น

หัวใจของชาวพณเมืองในทวีปอาฟริกา จึงมีความคิดเกิดขึ้นว่า พระแม่เจ้าแห่งนายอ้อมจรมัตต์โดยเฉพาะเป็นเช่นนั้น

ดินฟ้าอากาศเป็นปัจจัยตั้งคณูเกี่ยวกับ การนิยมชมชอบสัตว์ ประชาชนในประเทศร้อน ย่อมจะใช้สัตว์ที่ได้อ้อมเครื่องนุ่งห่มหรือทาเครื่องใช้ไม่ส่อยและตั้งกอดสร้างทางสถาปัตยกรรม เขาย่อมทราบได้ด้วยความรู้ว่านาง พระอาทิตย์อรอนแรงย่อมจะกลมกลนกัน เขาได้คบกับสัตว์ชนิดใด หรือย่อมจะแผดเผาสัตว์ทุกอย่างให้ชด้างลง ด้วยเหตุนี้ ในประเทศร้อนเมื่อใช้สัตว์อรอนเกินไป ผลที่ได้รวมอาจเห็นเป็นสีชด้างเขียวไป ปัจจุบันนี้ทุกหนทุกแห่ง เขาใช้สีเป็นแหล่งกลาง ให้เกิดรู้สึกเพเลินตาเพเลินใจ ช่วยให้ความเป็นอยู่ของประชาชนนุ่มชด้างชด้างขึ้น เพราะฉะนั้นในยุโรปและอเมริกาเขาจึงทำผ้าอาคาร์สีถาน กอดสร้างด้วยสีสดสีดี ซึ่งก็เป็นดังโคกถาดมาข้างตน คือ ถาดให้เขากันโคกถาดจะให้เกิดความรู้สึกเห็นคเห็นงามโดยแท้จริงแก่บุคคลผู้ผ่านไปมาพบเห็น ทั้งจริงการไม่เอาใจใส่ในเรื่องสี จะมักแต่ในหมู่มนุษย์ไร้ความเจริญ ความกลมกลนของสัตว์ที่สัตว์งามชนอยู่กับ การเลือกใช้สัตว์ที่กลดของเพียง ๒-๓ สี ความกลมกลนของสัตว์นั้นก็นมออยู่ว่า สีเฉพาะอย่างที

๑. ตามศาลเจ้า นิยมห้อยผ้าแดงไว้หน้าศาล จะหมายความเจ้าตามศาลชอบสีแดง หรือหมายถึงว่าสีแดงเป็นสีเจ้ากรรมัง และคงจะมีธรรมเนียมในราชสำนักที่พระเจ้าแผ่นดินทรงพระภูษาแดง จนมีคำพูดกันว่า บัณฑิตนึ่งชาวเจ้านั่งแดง จะนิยมใช้มาแต่เมื่อใด หาทราบไม่ - ผู้แปล

เรามองเห็นรวมๆกัน เมื่อเราดูรูปภาพ วัตถุ
 ขรรณชาติ ดูจากตะคอง หรือสิ่งอื่นใด จาก
 ระยะไกล ขออธิบายความเห็นต่อข้อที่
 ๒-๓ คำ เราอาจกล่าวได้ว่า ด้วยการเข้า
 แดงและดีเห็นของแท้เป็นจุด ๆ ลงบนแผ่น
 กระดาษ แล้วมองดูจากระยะไกล เราจะเห็น
 ความกลมกลืนของสีเป็นสีส้ม ออกอย่างหนึ่ง
 ถ้าเราเอาสีน้ำเงินและดีเห็นของแท้เป็นจุด ๆ
 ลงบนแผ่นกระดาษ แล้วมองดูไกล ๆ จะเห็น
 เป็นสีเขียวใบไม้ เช่นนี้เป็นต้น ในกรณีที่เรา
 ไม่สามารถจะมองเห็นความกลมกลืนของสี
 โดดเด่น เป็นเพราะเราใช้สีมากมายสีเกิน
 ไป ผลที่เกิดขึ้น ก็คือ กลายเป็นสีอะไรๆ

* * *

เพื่อประโยชน์แก่ท่านผู้อ่าน เราอาจ
 กล่าวได้ว่า การที่จะใช้สีให้กลมกลืนกัน
 การที่จะตัดสินใจว่าจะต้องใช้สีมากน้อยเท่าใด
 จึงจะสัมพันธ์กับสีอื่น ๆ ก็ดี เป็นการยากเช่น
 เดียวกับการประสานเสียงดนตรี กล่าวโดย
 เฉพาะ เราจะต้องเห็นถึงความจริงที่ว่า สี
 เทียมผสมทุกสี ถ้าใช้เพียงปริมาณน้อย
 แต่ถ้าใช้ดีเห็นเนื้อที่กว้างใหญ่ก็ไม่น่า
 ด้อยเห็น บนเนื้อที่กว้างใหญ่ ต้องใช้สี
 กลาง ๆ ถึงสำคัญออกอย่างหนึ่งก็คือ โครง
 การระบายสีนั้น จะต้องเข้ากับเนื้อเรื่อง
 ที่เราผูกพัน เราไม่ควรใช้สีแดงและสีส้ม
 หอมในโรงพยาบาล ไม่ควรใช้สีเทาหรือสี

ดำเทาหรือขาว จากตัวอย่างดังกล่าวนี้ เรา
 ย่อมจะเข้าใจได้ว่า โครงการระบายสีมี
 ความสำคัญเพียงไรเกี่ยวกับฉากตะคอง
 เพราะความกลมกลืนของสีนั้นจะต้องเห็น
 ความหมายของตะคองแต่ละองค์ หรือยัง
 กว่านั้นต้องเห็นความหมายของแต่ละ
 ฉากด้วย

ขอเสนอแนะาประการสุดท้ายเกี่ยวกับ
 การใช้สีที่ถูกต้อง คือ การใช้สีที่ลดน้อย และ
 สีที่จืดจาง ดีเห็น ดีเห็น ดีเห็น และสีขาว
 เป็นจำพวกที่ลดน้อย ส่วนจำพวกสีน้ำเงิน เป็น
 สีที่จืดจาง เพราะเหตุนี้ ถ้าเราใช้สีน้ำเงินท่าสีอื่น
 เบื้องล่างของอาคาร ผลที่ได้รับก็คืออาคาร
 นั้นไม่มึนพ่นขนตา มีสภาพดีเหมือนลอยอยู่
 ในอากาศ เพราะพ่นขนตาของอาคารนั้น
 ดูโปร่งโล่ง คือ จมหายไป สีเขียวอยู่กลาง
 กระจ่างดีแดงกับสีน้ำเงิน กล่าวคือ ไม่สอ
 และไม่จืด

ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันทาง
 วัฒนธรรมและดินฟ้าอากาศ และนอกจาก
 ความหมายที่เราได้ให้ไปแล้วก็ตามความนิยม
 แล้ว ยังมีสีพื้น ซึ่งให้ความรู้สึกทางจิตวิทยา
 อย่างเดียวกันแก่ฆวมมนุษย์ ส่วนใหญ่ สี
 จำพวกที่เรียกว่า สีร้อน ย่อมกระตุ้นหรือ
 ก่อให้เกิดพลังวงษา ส่วนสีจำพวกที่เรียกว่า
 สีเย็น ทำให้เรารู้สึกสงบ สีน้ำเงิน สีเขียวปน
 สีน้ำเงิน และสีเขียวใบไม้ ทำให้เรารู้สึกผ่อนคลาย

คล้าย เรื่องเช่นนี้จะเข้าใจได้ง่าย เมื่อเรา
 คิดดูว่าสี ๓ ชนิดนี้ ตรงกับสีของทองคำ สี
 ของกระแตง่า และสีของพชพชร แค่นี้
 ดังกล่าวแล้ว การที่จะใช้สีเย็นเหล่านี้ (ให้
 ถูกต้อง) ก็เป็นเรื่องยากยิ่งเหมือนกัน เพราะ
 ถ้าใช้ผิด แทนที่จะให้เกิดความเพลิดเพลิน
 เพลินใจ กลับจะทำให้เรารู้สึกตรงกันข้าม
 สีนางเงินเป็นสีแห่งความอวกว้างเอง ส่วน
 สีเขียวเป็นสีแห่งพลังวงชา สีแห่งความม
 ชิดชวาชวนรื่นรมย์

สีที่ตรงกันข้ามกับจำพวกสีเขียวและสี
 นางเงิน ก็คือสีแดง สีแดงเป็นทงกระตุ้นให้
 เกิดและระบงซึ่งความกลัว ความรู้สึกเช่น
 เป็นสิ่งที่เราจะพุดจันใดตงแคยงเดกๆ เกย
 กับสีของดอกไม้ สีตะวันออกแดง สีจุดดอกไม้
 ไม่เพลิงในเวลากลางคืน ตลอดจนเวลาที่ยัง
 คอบคุมเปลวเพลิงไว้ได้ มันก็ทำให้เรารู้สึก
 สุนกร่าเริง เราใจให้คนเตน เปลวเพลิงที่
 สดับตไปมา ตประทงนงวาร์องเซอเซญให้เรารู้
 พ้อนร่าชมบรอง ตรงกันข้าม เมื่อเรารู้คุม
 เปลวเพลิงนั้นไม่ได้ มันก็เป็นสิ่งน่าสัพงกลัว
 เป็นประทงนงคองตาท ๓ ของพระศิวะ - มน
 ทาดาย - มันก่อความพินาศ ด้วยเหตุนี้
 สีแดงจึงก่อให้เกิดความรู้สึกตรงข้ามตาม
 ขรรนชาติของมัน

สีเหลืองแก่ ก่อให้เกิดความมพลังวงชา
 ความร่าเริงเบกบาน มนุษย์หลายชาติถือว่า
 สีเหลืองแก่เป็นสัญลักษณ์แห่งความมั่งม
 คร์ดุข สีเหลืองอ่อน เช่น เหลือง Lemon
 และเหลือง Naples^(๑) ถ้าใช้ปริมาณมาก
 จะทำให้รู้สึกอ่อนเพลียระเหยใจ สีเข้มเป็น
 สีที่อยทามกลางระหว่างสีแดงกับสีเหลือง
 หมายถึงวิคัมของดวงอาทิตย์ ด้วยเหตุนี้
 สีเข้มจึงเป็นสีที่กระตุ้นให้เกิดพลังวงชาและ
 ความสุนกร่าเริง สีเขียวปนเหลือง หมายถึง
 ถึงการกตบพินคนชวดคใหม่ชวดกาดนรื่นรมย์
 เป็นสีแห่งความหนุ่มสาว หรือสีแห่งรุ่ม
 เจริญอย ดังที่เราจะตงกตเห็นได้จาก
 คนชวาทปลุกตงใหม่ๆ ซึ่งกำลังเรมงอกงาม
 พวงชวาคระวณคตถอว่า สีม่วง หมายถึง
 ชยชนะ แต่เป็นตงที่โตเตนอเนะไว้แล้ว
 คิดว่า สีม่วงนหมายถึงความเคบโตเตมที่
 ขอบเขตของความเคบโตเตมที่อยในระบะ
 แคไหนนนี้ ก็เปรียบได้กับดาวงามที่โตเตม
 ควถึงขีดทความงามของเซอเรมจะเลื่อม
 ทย ไม่อจกระตุ้นให้เกิดความทวงค่อไป
 ได้ จะมีก็แต่เพียงนำชม สีเทานามาซึ่ง
 ความแจ่มใสและอ่อนโยน แต่ดีเท่าอจให้
 ความรู้สึกในทางเศร่าคดยเหมือนกัน สีขาว
 เป็นสีแห่งความบริสุทธิ์เป็นสีที่พย สีชมพู
 หมายความว่าความบริสุทธิ์คดยเหมือนกัน และ

๑. สีเหลือง Lemon และเหลือง Naples คือสีเหลืองอ่อนๆ ปนสีเขียวนิดๆ อย่างที่เรารู้กว่า
 สีทองอ่อน - ผู้แปล

หมายถึงความหวังด้วย เพราะเป็นดีของ
 รุ่งอรุณ ดีคำเป็นดีแห่งความตกลบ - เป็น
 ดีแห่งความว่างเปล่าของชีวิต

* * *

ความซัดกัน หมายถึงการเปลี่ยนคุณค่า
 โดยธรรมชาติของสิ่งหลาย ตัวอย่างเช่น
 ถ้าเราระบายสีม่วงบางกว่าสีเหลือง ระบาย
 สีเหลืองแก่กว่าสีม่วง ผลก็คือ ความซัดกัน
 ความซัดกัน ถ้าใช้แต่ในปริมาณน้อย ๆ ก็
 เป็นประโยชน์ในโครงการระบายสี แต่ถ้า
 ใช้ในเนื้อที่กว้างใหญ่ เช่น ผนังห้อง หรือ
 ผนังอาคาร ก็ไม่น่าดู

การผสมสียอมทำให้ผลที่ได้รับทางจิต
 วิทยาโดยเฉพาะเปลี่ยนไป สีเขียวแก่ผสมกับ
 สีดำ ทำให้รู้สึกเศร้าอย่างกว่าสีดำเอง สีดำ
 สีแดง และจุดสีเขียวปนเหลืองทั้งหลาย ๆ จุด
 ปรากฏเป็นรูปคล้ายบีคำ สีสันสีแดงส้ม

สีเหลือง และสีเขียว เป็นสีรวมแห่งชีวิต
 ความหมายหรือความสวยงามของสีนั้นอาจ
 เปลี่ยนแปลงไปได้โดยสิ้นเชิง ตามคุณค่า
 คือเงาของสี ตัวอย่างง่าย ๆ อาจเห็นได้จาก
 แผ่นกระดาษทึบจนชายเพชรใช้ห่อเครื่องเพชร
 เขาใช้กระดาษสีม่วงอ่อน ซึ่งตามความเห็น
 ทวีป สีม่วงอ่อนเช่นนี้ มีใช้สีสวยงามเฉย
 แต่ตรงกันข้าม สีม่วงอ่อนนั้น เมื่อใช้เงาให้
 ถูกที่สมบูรณ์จะกลายเป็นสีน้ำตาล เป็นสีที่ก่อให้เกิด
 ทัศนคติความมึนงงและความเป็นผู้ใหญ่

ก่อนสมัยเรา ไม่เคยมีคนเข้าใจเรื่อง
 จิตวิทยาเกี่ยวกับสีในทางกระตุ้นให้เกิด
 พลังวังชาและให้เกิดความเพ็ดินตาเพ็ดินใจ
 อันแท้จริง สำหรับความรู้ดีของเรา ดี
 ก็คือดนตรีทางตา และด้วยเหตุนี้ เราจะ
 ต้องรู้จักวิธีใช้สี โดยเฉพาะเมื่อต้องคาด
 กำหนดนำสีชนิดต่าง ๆ มาเล่นของตนของอยู่เช่น
 ทุกฉนวน.

